

Hanon Metodundaki 1 Numaralı Egzersizin Bağlama Eğitiminde Kullanılabilirliği Üzerine Bir İnceleme^(*)

Murat Kamil İNANICI^(**)

Cengiz ŞENGÜL^(***)

Öz: Bu araştırmada, piyano öğretiminde kullanılan “Hanon Altmış Alıştırma Virtuöz Piyanist” isimli alıştırma kitabındaki bir numaralı alıştırmanın 1.ölçüsünün bağlamaya uyarlanarak, bağlamada kullanılan la-re-sol akort düzenindeki değişik seslendirme biçimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Belirlemelerin alan uzmanları görüşlerine dayalı olması nedeniyle araştırma, betimsel niteliktedir. Bu amaç doğrultusundaki temel yaklaşım, alıştırma bir ölçü içerisinde yer alan iki ritim kümesindeki toplam sekiz sesin, bağlamadaki alt tel ve orta tel grupları arasında orantısız olarak sırayla artırılıp-azaltılmasına bağlı olarak, çeşitli seslendirme biçimlerini ortaya çıkarmak olmuştur. Alıştırmadaki sekiz sesin, alt tel ve orta telde orantısız dağılımı sonucunda, alt telden orta tele geçişte toplam yedi değişik seslendirme biçimi saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: müzik eğitimi, bağlama, hanon alışırmaları, uyarlama

A Study on the Usability of Exercise 1 in Hanon Method in Bağlama Training

Abstract: It was aimed in the present study to examine different performance forms in la-re-sol chord design used for bağlama by adapting the first meter of Exercise 1 written in the exercise book entitled "Virtuoso Pianist in Sixty Exercises in Hanon" used in piano teaching. The basic approach in convenience with the aim is to show various performance forms depending on the proportional increase or decrease of totally eight voices in two rhythm sets within a meter in the exercise between the lower and middle wire groups of bağlama. Seven different vocalization patterns were determined in the study, because of the proportional distribution of the eight voices when passing from the lower to middle wires.

Keywords: music education, bağlama, hanon exercises, adjustment

Makale Geliş Tarihi: 28.10.2017

Makale Kabul Tarihi: 03.12.2017

---

*) Bu çalışma Murat Kamil İnanıcı tarafından hazırlanan “Hanon Metodundaki 1 numaralı Egzersizin Bağlamaya Uyarlanması” isimli yüksek lisans tezinin bir bölümünden oluşturulmuştur.

***) Okutman, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi A.B.D. (e-posta: muratkamilinanci@hotmail.com)

****) Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, (e-posta: csengul@akdeniz.edu.tr)

I. Giriş

Çalgı eğitiminde ulaşılması amaçlanan ileri düzey hedef, çalgı eğitimi alan kişinin “Üstün, usta sanatçı; sanat ustası; büyük hüner sahibi, üstün yetenekli ses ya da çalgı sanatçısı (Say, 2009: 566) ya da bir çalgının ileri düzeyde doğru seslendirilmesi becerisine ulaşmış kişi anlamında kullanılabilir olan virtüozluk aşamasına ulaşmasını sağlamaktır. Her çalgının seslendirme özelliklerine bağlı olarak bu amacın gerçekleşmesi konusunda farklı çalışma programları uygulanmaktadır. Telli çalgılarda bu hedefe ulaşmanın yollarından biri de çalgıdaki tellerin doğru ve etkin kullanımına yönelik alıştırmaların yapılmasıdır. Telli çalgılarda tüm tellerin etkili bir şekilde kullanımına yönelik oluşturulan alıştırmalar, çalgının tını zenginliğinin yansıtılmasının yanı sıra ses sınırları geniş olan eserlerin seslendirilmesi noktasında gerekli olan kolaylığın sağlanması açısından da önemlidir. Bu noktadan hareketle Bağlamadaki akort sistemlerine bağlı olarak tel geçişlerinin sistematik yapısını belirlemek ve bu yapıya uygun alıştırmalar oluşturmak aynı nedenlerden dolayı önemli görülmektedir. Bağlama eğitim kitapları incelendiğinde, bağlama öğretimine yönelik kullanılan metotların bir kısmında bağlama çalgısının mevcut seslendirme biçimlerinin açıklanmasının yanı sıra seslendirmede yeni tekniklerin sunulması noktasında değerli çalışmalar ortaya konulmuş olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda, geleneksel bağlama seslendirme biçimleri içerisinde yer alan “bağlama (la-re-mi) düzeni” ve “misket (la-re-fa#) düzeni” olarak bilinen akort sistemlerine dayalı ve bu akort sistemlerinin, üç telinde kullanımını zorunlu kılmasından dolayı, üç tel grubuna yönelik alıştırmalar yer almaktadır. Ancak, “kara düzen” ya da “bozuk düzen” diye isimlendirilen (la-re-sol) akort düzenine dayalı bağlama öğretim metotlarının incelenmesi sonucunda üç tel grubunun sistematik ve etkili kullanımına yönelik bir çalışmanın yeterince olmadığı sorunu tespit edilmiştir.

Çalgı ve bağlama eğitimine yönelik yapılan araştırmalarda da bu sorunu görmek mümkündür. Saydam (1988) “Türkiye’de Çalgı Eğitiminde Metot İhtiyacı” konulu makalesinde, çalgı eğitiminde kullanılan metotların çalgının karakterine uygun modeller olması ve evrensel kurallar çerçevesinde uygulanması gerektiği ve bu bağlamda bilimsel ve teknik çalışma yapılmadığı sürece çalgı eğitimindeki en büyük sorun olan metot ihtiyacının karşılanamayacağı tespitinde bulunmuştur. Önal (1990) orta dereceli okullara müzik öğretmeni yetiştiren müzik eğitimi bölümlerinde bağlama ana çalgı veya zorunlu temel çalgı olarak öğretilmesine rağmen bu alanda ihtiyacı karşılayacak batılı anlamda bir bağlama metodunun olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayşan (1999) çalışmasında, bağlamanın izlediği eğitimsel metot ve tekniklerinin durum analizini de incelemiştir. Araştırma sonucunda her çalgı eğitiminde olduğu gibi bağlama eğitiminde mutlaka bir metot takibinin olması gerektiği, bunun yanında değişik metotların daha çok beceri kazandırabileceği sonucuna varılmıştır. Koç’un (2000) araştırmasında bağlama eğitiminde görülen aksaklıkların en önemlisinin metot çalışmalarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ekici (2001) çalışmasında, öğrenimi usta çırak ilişkisiyle günümüze kadar gelen bağlamanın öğretimi konusunda yeterli bir metot çalışması yapılmadığını, bağlama eğitimi ve öğretimi ile ilgili metot çalışmaları bulunduğunu fakat bu çalışmaların çoğu geleneksel yapı içinde yetişmiş kişiler tarafından yazıldığı için metodik yaklaşımlardan uzak türkü kitabı niteliğinde olduğu sonucuna varmıştır. Sözen

(2002) bağlama eğitiminde özgün ve çok sesli eserlerin, alıştırma ve etütlerin sayıca çok az olduğu sonucuna varmıştır. Işıldar (2004) müzik eğitimi veren kurumların çoğunda evrensel kriterlere uygun öğretim yöntemlerinin yeterince kullanılmadığı, bağlama eğitimi konusunda günümüzde hala bir görüş birliğine varılmadığı ve dolayısıyla bağlama eğitiminde kullanılacak metot ve sistemin mevcut olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Tarım'ın (2008) araştırmasında bağlama metotlarında hazırlanan alıştırma yetersiz olduğu, orta tel ve üst tel ile ilgili yeterli çalışma yapılmadığı, sistemli metodik çalışmalara ihtiyaç olduğu ve bağlama için alıştırma ve etütlerle ilgili çalışmaların eksik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aslıtürk (2009) bağlama başlangıç eğitimi için hazırlanmış metotları belirlenen ölçek doğrultusunda inceleyerek içerik bakımından analiz etmiş ve bağlama başlangıç eğitimi için hazırlanmış metotların büyük bir çoğunluğunun yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. İkiz (2010) ise çalışmasında bağlamada kullanılan metot ve yöntemlerle ilgili problemler olduğu sonucuna varmıştır.

Bu sonuçlardan hareketle bu çalışmada, piyano öğretiminde kullanılan "Hanon Altmış Alıştırma Virtuoz Piyaniist" isimli alıştırma kitabındaki bir numaralı alıştırmanın çıkıcı sekvenslerdeki 1.ölçüsünün bağlamaya uyarlanarak, bağlamada üç tel gurubundaki (la-re-sol akort düzeninde) değişik seslendirme biçimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

II.Yöntem

Bu çalışmada; Hanon alıştırma kitabındaki bir numaralı alıştırmanın bağlamada üç tel grubundaki değişik seslendirme biçimleri incelenmiş, tel geçişlerinde kullanılan seslerin sırayla artırılıp azaltılarak hangi biçimlerin elde edileceği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirlemelerin alan uzmanları görüşlerine dayalı olması nedeniyle araştırma, betimsel niteliktedir. Tarama modellerinde; mevcut durumlar ve şartlar aynen ortaya konmaya çalışılır. Durumlar genellikle doğal çevre içinde oluşmaktadır. Bu tür çalışmalarda değişkenlerin deneysel ve fiziki olarak ayarlanması, olayların meydana gelme ya da gelmemesini kontrol diye bir durum söz konusu değildir. Gerçekte üzerinde araştırma yapılan olaylar ve davranışlar, bu çalışmalar yapılmaya bile aynı şekilde devam edecektir (Kaptan, 1998: 59-60).

Veri toplama sürecinde, alan yazın taraması yapılmıştır. Bu süreç içerisinde bağlama eğitiminde kullanılan metotlar incelenmiş, var olan eksiklikler tespit edilerek bağlamada üç tel gurubunun sistematik ve etkili kullanımına yönelik alıştırma oluşturmak üzere "Hanon" alıştırma kitabındaki bir numaralı alıştırmanın uyarlanması yapılmıştır. Oluşturulan alıştırma uzman görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşleri için ise (yapılanmış) sözlü görüşme (mülakat) tekniklerine başvurulmuştur.

Alıştırma oluşturulmasıyla elde edilen veriler, matematiksel olasılıklar üzerinden değerlendirilerek "Hanon" alıştırma kitabındaki bir numaralı alıştırmanın bağlamada üç tel gurubundaki dikey olarak değişik seslendirme biçimleri incelenmiş, tel geçişlerinde kullanılan seslerin sırayla artırılıp, azaltılarak hangi biçimlerin elde edileceği belirlenmiştir.

III. Bulgular

Bu çalışmada, Piyano eğitiminde kullanılan Charles Louis Hanon'un "Altmış Alıştırma Virtüöz Piyanist" isimli alıştırma kitabındaki 1 numaralı alıştırmanın, bağlamaya uyarlanması ve bu uyarlama sonucunda bağlama çalgı eğitiminde kullanılabilen seslendirme biçimleri ortaya konulmuştur.

Aşağıdaki resimde görüldüğü gibi alıştırmanın bir ölçüsünün birinci tartım grubundaki sesler; do-mi çıkıcı B3 aralığı ve fa-sol çıkıcı B2 aralığından, ikinci tartım grubundaki sesler; la-sol inici B2 aralığı ve fa-mi inici k2 aralıklarından oluşmaktadır.

Şekil 1: Hanon alıştırma kitabındaki 1 numaralı alıştırma

Hanon alıştırma kitabındaki 1 numaralı alıştırma, uygun ses sınırları içerisinde seslendirilmek üzere bağlamaya uyarlanmış ve tablatürde yeniden yazılmıştır. "Tablatura'lar, parmak yazıları, ses yüksekliğini göstermeden, çalınacak telleri ve basılacak parmakları gösterir" (Sachs, 1965:16). Oluşturulan tablatürde, kullanılan teller (üst çizgi; alt teli, orta çizgi; orta teli, alt çizgi; üst teli göstermektedir) ve bu teller üzerinde kullanılan parmaklar numaralandırılarak gösterilmiştir. Alıştırmanın seslendirilmesinde uygulanan tezene vuruş yönlerine, üstten vuruşla başlanıp, alttan vuruşla devam edilmiş, ezgi sonuna kadar bu yapı devam etmiştir. Aşağıdaki şekilde alıştırmanın uyarlanmış hali ve dizeğin altında oluşturulan tablatür görülmektedir.

Şekil 2: Alıştırmanın uyarlanmış hali tablatürde gösterimi

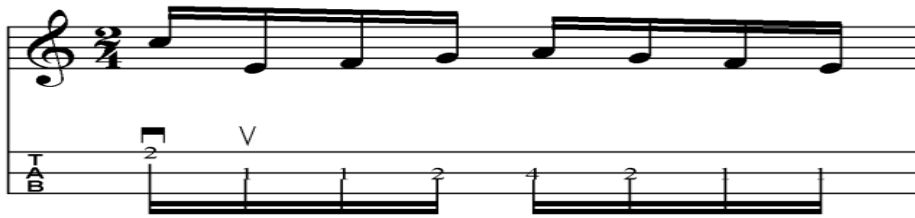
Alıştırma, bir ölçü içerisinde yer alan iki ritim kümesindeki toplam sekiz sesin, bağlamadaki tel grupları arasında orantısal olarak sırayla artırılıp-azaltılmasına bağlı olarak çeşitli seslendirme biçimlerini gösteren tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1: Alt telden orta tele geçiş çalışması

Alt tel kullanım sayısı	Orta tel kullanım sayısı
1	7
2	6
3	5
4	4
5	3
6	2
7	1

Tablo 1’de görüldüğü gibi, alt telde bir ses, orta telde yedi ses kullanılarak bir biçim elde edilmiştir. Bu biçimden yola çıkarak, alt telin kullanım sayısı ikiye, üçe, dörde, beşe, altıya ve son olarak yediye çıkarılıp artırılırken, orta teldeki kullanım sayısı ters oranda azaltılıp; altıya, beşe, dörde, üçe, ikiye, bire düşürülerek yedi değişik seslendirme biçimi elde edilmiştir.

Seslerin orantısal artışı ve azalışına bağlı olarak elde edilen alt tel ve orta tellerin kullanım sayısına bağlı olarak ortaya çıkan değişik seslendirme biçimleri aşağıdaki şekillerde sunulmuştur.

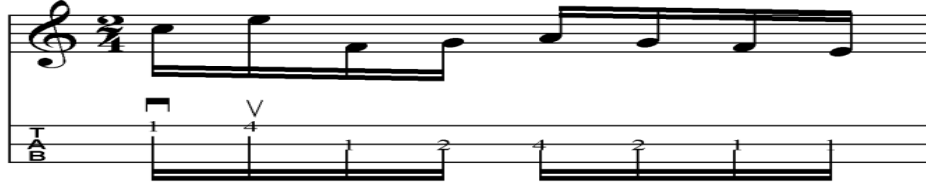

Şekil 3: Alt telden orta tele geçiş çalışması 1. biçim

Şekil 3’te alt telde bir sesin, orta telde yedi sesin seslendirilmesine dayalı 1.b biçim görülmektedir. Alıştırmanın birinci ritim kümesindeki do sesi 2. parmakla alt telde, mi-fa-sol- sesleri 1,1,2. parmaklarla orta telde seslendirilmiştir. Bu biçimin ortaya çıkışı

nedeni; do sesinin alt telde seslendirilmesinden sonra orta tele geçiş yapıldığında, mi sesinin 1. parmakla seslendirilmesi gerekliliğidir. Fa-sol B2 aralığının 1 ve 2. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, ikinci kümenin başlangıç sesi olan la sesine dördüncü parmak numarası ile başlanması ve la-sol-fa-mi seslerinin 4,2,1,1. parmaklarla seslendirilmesine hazırlık oluşturmasıdır. İkinci kümenin la-sol-fa-mi seslerinin 4,2,1,1. Parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, bu seslerin inici B2+B2+k2 niteliğinden dolayıdır.

Alıştırmalarda kullanılan parmak numaraları, aralıkların niteliğine ve tel geçiş sıralamasına bağlı olarak çeşitli değişkenlikler göstermiştir. Bu duruma neden olarak, çalgı seslendirmede uygun parmak numaralarını belirlemenin bir koşulunun, sonraki ses kümesinin seslendirilmesine sağladığı kolaylık ve gereklilik yaklaşımından kaynaklı olduğu söylenebilir.

Şekil 4: Alt telden orta tele geçiş çalışması 2. biçim

Şekil 4'te alt telde iki sesin, orta telde altı sesin seslendirilmesine dayalı 2.biçim görülmektedir. Alıştırmanın birinci ritim kümesindeki do ve mi sesleri 1 ve 4 parmaklarla alt telde, fa-sol- sesleri 1,2. parmaklarla orta telde seslendirilmiştir. Bu biçimin ortaya çıkış nedeni; do ve mi sesinin alt telde seslendirilmesinden sonra orta tele geçiş yapıldığında, fa ve sol sesinin 1 ve 2. parmaklarla seslendirilmesi gerekliliğidir. Fa-sol B2 aralığının 1 ve 2. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, ikinci kümenin başlangıç sesi olan la sesine dördüncü parmak numarası ile başlanması ve la-sol-fa-mi seslerinin 4,2,1,1. parmaklarla seslendirilmesine hazırlık oluşturmasıdır. İkinci kümenin la-sol-fa-mi seslerinin 4,2,1,1. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, bu seslerin inici B2+B2+k2 niteliğinden dolayıdır.

Şekil 5. Alt telden orta tele geçiş çalışması 3. biçim

Şekil 5'te alt telde üç sesin, orta telde beş sesin seslendirilmesine dayalı 3.bîçim görülmektedir. Alıştırmanın birinci ritim kümesindeki do, mi ve fa sesleri 1, 3 ve 4. parmaklarla alt telde, sol sesi 1. parmaklarla orta telde seslendirilmiştir. Bu bîçimin ortaya çıkış nedeni; do sesinin 1. parmakla seslendirilmesinden sonra, mi ve fa seslerinin k2 aralığı niteliğinden dolayı 3 ve 4. parmaklarla seslendirilmesi gerekliliğidir. Sol sesinin 1. parmakla seslendirilmesinin nedeni, orta tele geçişin 1. parmakla yapılması gerekliliğidir. İkinci kümenin başlangıç sesi olan la sesine dördüncü parmak numarası ile başlanmış ve la-sol-fa-mi seslerinin 4,2,1,1. parmaklarla seslendirilmiştir. İkinci kümenin la-sol-fa-mi seslerinin 4,2,1,1. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, bu seslerin inici B2+B2+k2 niteliğinden dolayıdır.

Şekil 6: Alt telden orta tele geçiş çalışması 4. biçim

Şekil 6'da alt telde dört sesin, orta telde dört sesin seslendirilmesine dayalı 4.bîçim görülmektedir. Alıştırmanın birinci ritim kümesindeki do, mi, fa ve sesleri 1, 1, 2 ve 4. parmaklarla alt telde seslendirilmiştir. Bu bîçimin ortaya çıkış nedeni; do sesinin 1. parmakla seslendirilmesinden sonra, mi, fa ve sol seslerinin k2+B2 aralığı niteliğinden dolayı 1, 2 ve 4. parmaklarla seslendirilmesi gerekliliğidir. İkinci kümenin başlangıç sesi olan la sesinin 1. parmakla seslendirilmesinin nedeni, orta tele geçişin 1. parmakla yapılması gerekliliğidir. İkinci kümenin sol-fa-mi seslerinin 4,2,1. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, bu seslerin inici B2+k2 niteliğinden dolayıdır.

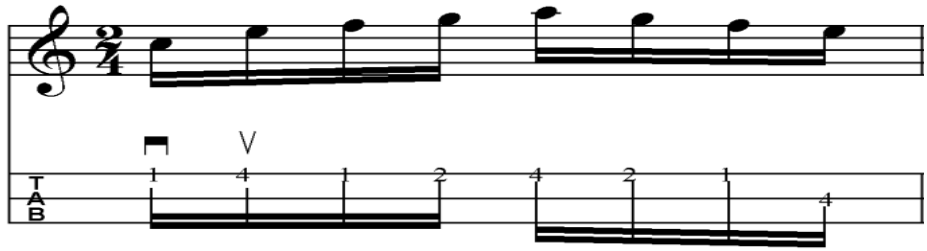
Şekil 7: Alt telden orta tele geçiş çalışması 5. biçim

Şekil 7’de alt telde beş sesin, orta telde üç sesin seslendirilmesine dayalı 5.biçim görülmektedir. Alıştırmanın birinci ritim kümesindeki do, mi, fa ve sesleri 1, 1, 2 ve 4. parmaklarla alt telde seslendirilmiştir. Bu biçimin ortaya çıkış nedeni; do sesinin 1. parmakla seslendirilmesinden sonra, mi, fa ve sol seslerinin k2+B2 aralığı niteliğinden dolayı 1, 2 ve 4. parmaklarla seslendirilmesi gerekliliğidir. İkinci kümenin başlangıç sesi olan la sesinin 1. parmakla seslendirilmesinin nedeni, orta tele geçiş hazırlığı niteliğinde olmasıdır. İkinci kümenin sol-fa-mi seslerinin 4,2,1. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, bu seslerin inici B2+k2 niteliğinden dolayıdır.

Şekil 8: Alt telden orta tele geçiş çalışması 6. biçim

Şekil 8’de alt telde altı sesin, orta telde iki sesin seslendirilmesine dayalı 6.biçim görülmektedir. Alıştırmanın birinci ritim kümesindeki do, mi, fa ve sol sesleri 1,3,4 ve 1. parmaklarla alt telde seslendirilmiştir. Bu biçimin ortaya çıkış nedeni; do sesinin 1. parmakla seslendirilmesinden sonra, mi ve fa seslerinin k2 aralığı niteliğinden dolayı 3 ve 4. parmaklarla, ikinci kümenin başlangıç sesleri olan la ve sol seslerinin 3 ve 1. parmaklarla seslendirilmesi gerekliliğidir. La ve sol seslerinin 3 ve 1. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, orta tele geçiş hazırlığı niteliğinde olmasıdır. İkinci kümenin fa-mi seslerinin 4 ve 3. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, bu seslerin inici k2 niteliğinden dolayıdır.

Şekil 9: Alt telden orta tele geçiş çalışması 7. biçim

Şekil 9’da alt telde yedi sesin, orta telde bir sesin seslendirilmesine dayalı 7.bıçım görülmektedir. Alıştırmanın birinci ritim kümesindeki do, mi, fa ve sol sesleri 1,4,1 ve 2. parmaklarla alt telde seslendirilmiştir. Bu bıçımın ortaya çıkış nedeni; ikinci kümenin başlangıç sesleri olan la, sol ve fa seslerinin 4, 2 ve 1. parmaklarla seslendirilmesine hazırlık oluşturması içindir. İkinci kümenin mi sesinin 4. parmaklarla seslendirilmesinin nedeni, orta tele geçiş için uygun parmak olma niteliğidir.

IV. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma sonucunda, piyano öğretiminde kullanılan “Altmış Alıştırmada Virtüöz Piyanist” alıştırma kitabındaki bir numaralı alıştırmanın bağlamaya uyarlanmasıyla ortaya çıkan yedi değişik seslendirme bıçımı saptanmıştır. Ortaya çıkan bıçımlara şu yol izlenerek ulaşılmıştır: ilk olarak alt telden-orta tele geçiş çalışmasında, alt telde bir ses, orta telde yedi ses kullanılmış, sonrasında alt telin kullanım sayısı ikiye, üçe, dörde, beşe, altıya ve son olarak yediye çıkarılıp artırılırken, orta teldeki kullanım sayısı ters oranda azaltılıp; altıya, beşe, dörde, üçe, ikiye, bire düşürülerek yedi değişik seslendirme bıçımı elde edilmiştir.

- Tespit edilen bıçımlerin seslendirilmesi 37-40 cm tekne boyutlarıyla gerçekleştirildiğinde olumlu sonuçlar elde edildiği gözlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda sunulabilecek öneriler şunlardır:
- Çeşitli sanat ve bilim dallarının karşılıklı ilişki ve etkileşim içerisinde oldukları, disiplinler arası uyarlamaların bu alanlarda sıklıkla başvurulan bir yöntem olduğu hareket noktasından bakılarak müzikal uyarlamaların incelenmesi,
- Batı müziği çalgıları yanı sıra Türk müziği çalgılarına yönelik yazılmış metotların da incelenerek bağlama eğitiminde uygulanabilecek olanların tespit edilip bağlama eğitimi kapsamında değerlendirilmesi,
- Alt tel ve orta tel arasında yapılan bu alıştırmadan ortaya çıkan bıçımlere, değişik başlangıçlar yapılarak değişik seslendirme bıçımleri elde edilme yoluna gidilmesi,
- Tespit edilen seslendirme bıçımlerinin etkisinin somut bıçımde ortaya çıkarılması için, bağlama eğitim sürecinde deneysel olarak sınanması,
- Tespit edilen seslendirme bıçımlerinin, bağlama seslendirmeye yeni başlayanlar ve belirli bir seslendirme düzeyine gelmiş icracılar tarafından uygulanması,
- Türk Müziği makam dizileri ve gamların, oluşturulan seslendirme bıçımlerinden yola çıkılarak seslendirilebilmesi önerilmektedir.
- Ayrıca, bu çalışma kapsamında elde edilen bulguların, “bağlama” öğretiminde oluşturulacak yeni yaklaşımlar ve denemelere katkı sağlayabileceği, bu alanda yapılacak yeni araştırmalara ışık tutacağı ve ilgililere yeni ufuklar açabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Aslıtürk, O. (2009). *Türkiye’de bağlama başlangıç eğitimi için hazırlanmış metotların içerik açısından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ayşan, K. (1999). *Türkiye’de müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda bağlama eğitimi ve sorunları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekici, S. (2001). *Bağlama metodu çalışmalarında yapılan yanlışlıklar ve çözüm önerileri*, (Ed), G. Ay, Müzikte 2000 Sempozyumu, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hanon, C.L. (2007). *Altmış Alıştırmada Virtüöz Piyanist*, İstanbul: Porte Müzik Eğitim Malzemeleri Pazarlama Ltd. Şti. Yayınları
- İşıldar, Z. (2004). *Bağlama metotlarının çalgı eğitimi bakımından değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İkiz, F. (2010). *İstanbul’da yaygın eğitimde görülen bağlama öğretim problemleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Koç, A. (2000). *Bağlama eğitiminde görülen problemler ve bunların çözüm yolları*. (Yayımlanmamış sanatta yeterlilik tezi), İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Önal, H. (1990). *Bağlama öğretimine giriş*. Yayımlanmamış sanatta yeterlilik tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sachs, C. (1965). *Kısa Dünya musiki Tarihi*, İstanbul: Ankara Devlet Konservatuvarı Yayınları
- Say, A. (2009). *Müzik sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Saydam, A. (1988). *Türkiye’de çalgı eğitiminde metot ihtiyacı*. Müzik bildirileri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sözen İ. (2002). *Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Bağlama Eğitimi ve Çoksesli Yapılanma Çalışmalarının Bu Sürece Yansımaları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarım, C. (2008). *Milli Eğitim Bakanlığı Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde bağlama eğitimi ile ilgili araştırmalar ve etütler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.